

МОТИВИ ПРИРОДИ У ТВОРЧОСТІ ЛЬВІВСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ ТКАЦТВА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

Луковська О.І.

Львівська національна академія мистецтв

Анотація. У контексті основних тенденцій розвитку львівського художнього ткацтва другої половини XX ст. аналізуються художні особливості творів, в яких інтерпретуються мотиви природи; простежуються характерні риси творчості львівських митців у цьому напрямку.

Ключові слова: художнє ткацтво, мотиви природи, митець, художні особливості.

Аннотация. Луковская О.И. Мотивы природы в творчестве львовских художников ткачества второй половины XX в. В контексте основных тенденций развития львовского художественного ткачества второй половины XX ст. анализируются художественные особенности работ, в которых интерпретируются мотивы природы; просматриваются характерные черты творчества львовских мастеров в этом направлении.

Ключевые слова: художественное ткачество, мотивы природы, художник, художественные особенности.

Annotation. Lukovskaya O.I. Motive of a nature in creativity of the Lvov artists of weaving of second half XX c. The artistic features of the art works on nature motives are analyzed in the context of the main tendencies of the Lviv artistic weaving in the second half of XX c. The specific features of Lviv artists' activity are explored in this direction.

Key words: artistic weaving, motives of nature, artist, art features.

Постановка проблеми. У другій половині XX ст. у львівському художньому ткацтві утверджується низка яскравих індивідуальностей, які активно шукають нових художніх і технічних засобів для втілення своїх творчих задумів. Аналізуючи творчу практику львівських художників ткацтва бачимо, що серед різноманітності тематики творів улюбленою впродовж досліджуваного періоду є тема природи. Мистецькі твори за мотивами рідної природи вирізняються багатством засобів художньої виразності та піднесеним образно-емоційним звучанням. Ці твори є важливою складовою загальної картини розвитку львівського художнього ткацтва другої половини XX ст.

Мета статті. Проаналізувати художні твори львівських митців на тему природи та виявити найхарактерніші риси індивідуальної творчої манери художників. Це допоможе повніше розкрити провідні тенденції, які визначають образно-художню своєрідність львівського художнього ткацтва другої половини XX ст.

Аналіз публікацій. У контексті досліджуваної проблеми, слід звернути увагу на праці, де характеризується творчість львівських митців художнього ткацтва, а також аналізуються виконані ними твори. Таку інформацію знаходимо у книгах та статтях Н.Гассанової, [1-2], Л.Жоголь [3-4], Т.Кара-Васильєвої [5-6], Ю.Лашука [7], О.Никорак [8], В.Савицької [9], Є.Шимчук [10-11] та багатьох інших дослідників. Зауважимо, що у мистецтвознавчій науці немає спеціальної праці, присвяченої розвитку безпосередньо львівського художнього ткацтва другої половини ХХ ст., а в опрацьованих джерелах вони розглядаються фрагментарно та побіжно, що визначає **актуальність** даної роботи.

Виклад основного матеріалу. Декоративно-ужиткове мистецтво України другої половини ХХ ст. позначене новими якостями, що суттєво вплинули на еволюцію львівського художнього ткацтва. Починаючи від 1960-х рр. зміни торкаються не лише формальних прийомів і засобів, а й внутрішньої, змістової структури твору. На зміну натуралістичному трактуванню образів 1950-х рр. приходить прагнення до узагальнення пластичної мови. Розширюється образно-змістова палітра творів, а тенденція до збагачення декоративної мови художніх рішень стає все відчутнішою. Декоративність стає однією з провідних тенденцій, що вирізняє львівське художнє ткацтво досліджуваного періоду.

Аналізуючи творчу практику митців, відзначаємо, що серед усього тематичного розмаїття улюбленою для львівських художників упродовж досліджуваного періоду була тема природи. Художники досягають декоративності, оперуючи такими засобами як графічність, площинність, колір, фактура. Цими рисами позначена творчість М.Біласа, І.Винницької, Л.Крип'якевич, Н.Паук, Є.Фащенко та інших митців. Відзначимо, що у 1960 – 1970-ті рр. виконувались твори великого формату, що посилювало враження монументальності та значущості відтвореного образу. Так, тема величі рідного краю проходить через усю творчість І.Винницької. Гобелен “Земле, всеплодющая мати”, “Україна”, “Бойківщина” та інші захоплюють поетичним сприйняттям навколишнього світу. У своїх гобеленах художниця досягає монументальності не лише розмірами, а й пропорційним співвідношенням кольорових плям і форм.

Львівські художники сміливо оперують кольором, який часто стає основним образно-емоційним акцентом твору. Митці використовують ефектні кольорові сполучення, стилізовані зображення рослинних мотивів, птахів, тварин, як, наприклад, у гобеленах Н.Паук “Літо”, Є.Фащенко “Симфонія тайги” тощо. Декоративність трактування рослинних мотивів і зображення птахів нагадує народні килимові візерунки, а використання традиційних ткацьких технік виконання підкреслює міцний зв'язок професійного та давнього українського народного ткацтва.

Варто зауважити, що звернення до народних традицій та їх використання у львівських майстрів художнього ткацтва завжди індивідуальне. Своєрідністю

інтерпретацій образів народного мистецтва відзначається творчість Н.Паук. Застосовуючи класичні техніки тkania, художниця тонко оперує засобами художньої виразності – вишуканістю ліній, гармонійним співвідношенням пропорцій, ритмів, багатством фактур. Наприклад, у килимі “Заморозки” при зображенні рослин Н.Паук застосовує ліжникову техніку, рельєфна фактура якої стає головним художнім засобом.

Тема природи посідає значне місце у творчості львівських художників і у 1980-ті рр. Проте, на відміну від попередніх років, художнє втілення цієї теми у творах художнього ткацтва набуває своєрідності. Хоча вирішення і надалі залишається площинно-декоративним, композиція твору стає більш вільнішою. У своєму прагненні наблизитися до природних форм художники вдаються до перспективної побудови композиції, не впадаючи при цьому у натуралізм. Аналізуючи розвиток художнього ткацтва другої половини ХХ ст. бачимо, що творчість митців старшого покоління стала основою для розвитку митців молодшої генерації. Використання мотивів природи в декоративних композиціях є характерним для С.Бабкова, О.Паруги-Вітрук, О.Риботицької, М.Шеремети та багатьох інших художників. Засобами художнього ткацтва митці перетворюють пейзажі у декоративно трактовані композиції. Завдяки ритму плям і ліній досягається враження реального пейзажного простору.

Як зазначалось, пошук виражальних можливостей ткацького мистецтва ведеться індивідуально і різними шляхами. У творчості кожного митця своя ритміка, улюблена колористика, свої композиційні засоби та прийоми. Так, органічно поєднує принципи монументального живопису з ткацькою декоративністю кольору С.Бабков (гобелен “Осінь”), провідну роль у гобеленах М.Шеремети відіграє вишукана кольорова гама: площини її гобеленів вібрують кольоровими відтінками (гобелен “Поле”). Серед творів львівських митців вирізняються гобелени О.Куцої. Наприклад, у диптиху “Рілля. Жита” вона поєднала гладке ткацтво з фактурними косичками та переборами, за рахунок чого поверхня гобеленів стала рельєфною та пластичною.

В кінці ХХ ст. експериментування з матеріалом і формою стає характерним для багатьох львівських митців художнього ткацтва. Спостерігаються активні пошуки художників у ділянці малих форм. Художники розкривають декоративні якості самих ткацьких матеріалів, природна краса яких підкреслюється використанням різноманітних фактур – меланжування, поєднання різної пряжі, перебірне ткацтво, ворс, тощо. Збагачення структури тканого виробу утворюється і за рахунок використання мішаних технік ткацтва та поєднання їх з іншими текстильними техніками, наприклад, в’язанням, макраме.

Оригінальне застосування арсеналу виражальних прийомів часто стає важливим засобом художньої виразності. При створенні декоративних пейзажів митці абстрагуються від конкретних зображень, фантазують, будують образи на основі вільної інтерпретації природних мотивів.

Світ природи, відтворений через призму творчого сприйняття, своєрідно розкрився у гобеленах митців різних поколінь, зокрема, О.Риботицької (“Мелодія лісу”), О.Парути-Вітрук (“Море”), М.Шеремети (“Білий бескид”), І.Кремінського (“Захід сонця”), І.Токар (“Течія”), С.Бурак (“Відлига”), Н.Валенюк (“Листопад”), О.Луковської (“Народження весни”) та багато інших. Образи будуються засобами художнього формотворення залежно від особливостей індивідуального авторського сприйняття навколишньої дійсності.

Висновки. Отже, серед широкого тематичного діапазону творчості львівських митців художнього ткацтва другої половини ХХ ст. спостерігаємо активне звернення до теми природи. Дослідження пошуків художньої виразності в авторських творах провідних митців показує, що провідною тенденцією досліджуваного періоду стає декоративно-площинне трактування композиції, умовність форм і кольору, асоціативність. У 1960-1970-х рр., твори вирізняються образно-емоційним звучанням та монументальним характером. З 1980-х рр. простежується тенденція до створення художніх творів камерного плану, особлива увага при цьому звертається на розкриття декоративних якостей матеріалів, що часто відіграє провідну роль в образотворенні. У кінці ХХ ст. серед робіт домінують абстрактні та образно-асоціативні композиції. Характерною рисою творчості львівських митців досліджуваного періоду є імпровізація, індивідуальний пошук оригінальних шляхів втілення художнього образу. Але у кожному випадку талант і внутрішні духовні ресурси митця реалізуються індивідуально, що характеризує неповторність творів кожного з авторів.

Література:

1. Гассанова Н. Твори монументально-декоративного мистецтва в музейній експозиції // Народна творчість та етнографія. – 1984. – № 3. – С. 9-15.
2. Гассанова Н. Текстиль в дизайне інтер'єра. – К.: Будівельник, 1987. – 86 с.
3. Жоголь Л. Декоративное искусство в современном интерьере. – К.: Будівельник, 1986. – 200 с.
4. Кара-Васильєва Т. Сучасне декоративне мистецтво України – нова парадигма // Наукова збірка “Міст”. – К.: ВХ Студіо, 2003. – С. 69-78.
5. Кара-Васильєва Т. Чегусова З. У пошуках “Великого стилю”. Декоративне мистецтво України ХХ ст. – К.: Либідь, 2005. – 280 с.
6. Лашук Ю. Михайло Білас – це стиль, школа, академія // Образотворче мистецтво. – 1993. – №1. – С. 12-14.
7. Никорак О. Українська народна тканина. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2004. – 583 с.
8. Савицкая В. Современный советский гобелен. – М.: Советский художник, 1979. – 215 с.
9. Шимчук Є. Львівський гобелен // Образотворче мистецтво. – 1997. – №1. – С. 77-79.
10. Шимчук Є. Мисткині львівського гобелену // Художній текстиль. – Львів: Поллі, 1998. – С. 60-65.

Надійшла до редакції 12.07.2007